KONTROLLIARUANNE

02.09.2002 nr 2-5/02/58

Riigikontrolli arvamus Statistikaameti 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise aruande kohta

Tallinn
2002

Sisukord

SISSEJUHATUS 4

1. ARVAMUSE ANDMISE LÄHTEKOHAD 5

2. ARVAMUS STATISTIKAAMETI 2001. AASTA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE JA RIIGIEELARVE TÄITMISE ARUANDE KOHTA 7

3. MUUD TÄHELEPANEKUD 11

4. AUDITEERITAVA SEISUKOHAD 13

5. RIIGIKONTROLLI VASTUS AUDITEERITAVA SEISUKOHTADELE 15

STATISTIKAAMETI VASTUSKIRI 16

RAHANDUSMINISTEERIUMI VASTUSKIRI 20

Sissejuhatus

Riigikontroll auditeeris Statistikaameti 31.12.2001 lõppenud majandusaasta kohta koostatud raamatupidamise aastaaruannet ja riigieelarve täitmise aruannet. Raamatupidamise aastaaruande koostamise kohustus tuleneb raamatupidamise seadusest ning rahandusministri 06.12.2001. a määrusest nr 105 "2001. a aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine". Riigieelarve täitmise kohta aru andmine on sätestatud riigieelarve seaduse §-s 46 lg 1.

Viisime Statistikaameti 2001. aasta majandustegevuse auditi läbi ajavahemikul 06.05 – 31.05.2002. a vastavalt Riigikontrolli 2002. aasta tööplaanile.

Auditit juhtis finantsosakonna auditijuht Tõnis Saar, töörühmas osalesid audiitorid Siiri Roose ja Airi Mark.

1. Arvamuse andmise lähtekohad

1.1. Riigikontrolli pädevus

Riigikontrollil on riigieelarve seaduse § 47 lg 2 järgi kohustus anda hinnang Vabariigi Valitsuse riigieelarve täitmise aruandele. Selle kohustuse täitmiseks teeb Riigikontroll auditeid vastavalt Riigikontrolli seaduse §-le 7. Riigikontrolli auditi ulatus on sätestatud Riigikontrolli seaduse §-s 6.

1.2. Auditi eesmärk

Võttes aluseks Riigikontrolli seaduse §-s 6 lg 2 loetletud ülesandeid, on käesoleva auditi eesmärgiks avaldada arvamust Statistikaameti 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande ning 2001. aasta riigieelarve täitmise aruande kohta.

Arvamust avaldades tugineme järgmistele põhikriteeriumidele:

- kas majandustehingud on kajastatud sisuliselt ja aritmeetiliselt õigesti;
- kas varad on tegelikult asutuse omad ja võlad asutuse kohustused;
- kas varad ja kohustused tegelikult eksisteerivad;
- kas varad ja kohustused on nõuetekohaselt hinnatud;
- kas tulud ja kulud on kajastatud tekkepõhiselt, õiges perioodis ja täies mahus;
- kas asutuse raamatupidamise korraldus vastab raamatupidamise seaduse ja rahandusministri määrustega kehtestatud nõuetele ning heale raamatupidamistavale ulatuses, mis kehtib Eesti Vabariigi avaliku sektori asutuste puhul;
- kas tulud on kogutud ja kulud on tehtud kooskõlas Riigikogu tahtega.

Majandustoimingute õiguspärasuse, finantsjuhtimise ja sisekontrollisüsteemi kohta me üldhinnangut ei anna, kuid toome välja olulisemad tähelepanekud.

1.3. Vastavus standarditele

Sooritasime auditi kooskõlas INTOSAI[1] auditeerimisstandarditega. Nimetatud standardid nõuavad, et audit planeeritaks ja sooritataks viisil, mis võimaldaks piisava kindlustundega otsustada, et aastaaruanne ja riigieelarve täitmise aruanne ei sisalda olulisi vigu ega ebatäpsusi. Kontrollisime väljavõtteliselt tõendusmaterjale, millel põhinevad raamatupidamise aastaaruandes ja riigieelarve täitmise aruandes esitatud näitajad, samuti analüüsisime aruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtteid ja juhtkonna raamatupidamislikke hinnanguid. Leiame, et meie audit annab piisava aluse avaldada arvamust Statistikaameti raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise aruande kohta.

[1] INTOSAI– International Organisation of Supreme Audit Institutions – Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon, mis tegutseb ÜRO egiidi all

1.4. Vastutus aruannete õigsuse ja nende aluseks olevate majandustehingute eest

Aruandes kajastuva informatsiooni õigsuse eest vastutavad rahandusminister Harri Õunapuu ja peadirektor Rein Veetõusme.

Ministri vastutus:

- Minister valvab ministeeriumi valitsemisalas olevate riigiasutuste ülesannete täitmise ning tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse üle[2].
- Minister tagab sisekontrolli süsteemi rakendamise ja vastutab siseauditi korraldamise ministeeriumi valitsemisalas olevates asutustes[3].
- Minister kontrollib ministeeriumi valitsemisalas olevate riigiasutuste eelarvete täitmist ning kehtestab nimetatud riigiasutuste eelarvete täitmise kontrolli eeskirjad[4].
- Minister kinnitab oma allkirjaga ministeeriumi valitsemisala koondaastaaruande õigust[5].

Asutuse juhi vastutus:

- Asutuse juht (peadirektor) vastutab asutuse tegevust korraldavate õigusaktide täpse ja otstarbeka täitmise eest ning annab aru asjaomasele ministrile[6].
- Asutuse juht korraldab asutuse sisekontrolli süsteemi rakendamist ja siseauditialast tööd[7].
- Asutuse juht kinnitab asutuse raamatupidamise aastaaruande õigsust oma allkirjaga[8].

Statistikaameti 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsust on oma allkirjaga kinnitanud peadirektor Rein Veetõusme ja pearaamatupidaja Mare Aleksa[9].

[2] VV seadus § 49 ja 95
[3] VV seadus § 49
[4] Riigieelarve seadus § 35 lg 2
[5] Rahandusministri 06.12.2001 määrus nr 105 § 4 lg 3
[6] VV seadus § 73
[7] VV seadus § 73
[8] Rahandusministri 06.12.2001 määrus nr 105 § 4 lg 2
[9] Rahandusministri 06.12.2001. a määrus nr 105

2. Arvamus Statistikaameti 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise aruande kohta

2.1. Olulisemad märkused

2.1.1 Me ei ole auditeerinud Statistikaameti raamatupidamise aastaaruannet seisuga 31.12.2000. Kasutatud auditiprotseduurid ei võimaldanud meil saada piisavat kinnitust selle kuupäeva bilansi andmete kohta. Seisuga 31.12.2000 bilansis kajastatud summad moodustavad osa 2001. aasta 12 kuu tulemist.

2.1.2 Oleme arvamusel, et raamatupidamisarvestuse korraldus ei vasta raamatupidamise seadusele:

2.1.2.1 Raamatupidamisarvestust peetakse kahes eraldiseisvas andmebaasis. Statistikaameti lõplik bilanss, tulemiaruanne ja muud aruanded kombineeritakse kokku programmis Excel, sealjuures tuvastasime kontrollimise käigus üksikuid kandeid, mis ei kajastu ei ühes ega teises raamatupidamise andmebaasis. Me ei saa hinnangut anda bilansi ja tulemiaruandes esitatud andmete õigsusele, sest meile ei esitatud ei pearaamatut, käibeandmikku ega ka eraldi väljatrükke, mis oleksid vastanud täies ulatuses aruannetes esitatud informatsioonile. Seosed algdokumentide ja raamatupidamisarvestuse vahel ei olnud alati jälgitavad. See on vastuolus raamatupidamise seadusega § 4 lg 1 p , mille kohaselt tuleb raamatupidamisarvestus korraldada nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine, lähtudes heast raamatupidamistavast.

2.1.2.2 Raamatupidamislausendid ei ole alati vormistatud algdokumentidel, mis on vastuolus raamatupidamise seaduse § 11 sätestatud nõuetega. Seosed algdokumentide ja raamatupidamisarvestuse vahel ei olnud seetõttu alati jälgitavad.

2.1.2.3 Auditi käigus leidsime mitmeid eksimusi raamatupidamisarvestuse tekkepõhise kajastamise printsiibi[10] vastu.

2.1.2.3.1 Lõpetamata ehituse algsaldo osas ei saa bilanssi õigeks lugeda. Põhivara soetused võetakse arvele nende eest maksmisel, st kassapõhiselt, mitte aga kauba kättesaamise või kasutuselevõtu kuupäevaga. Seetõttu oli 01.01.2001 seisuga meie hinnangul arvele võtmata ehitustööd kokku summas 1 116 606 krooni. Summa koosneb väga paljudest arvetest, toome siinkohal paar näidet suurematest summadest:

- AS Komplekt arve 978 12.12.2000 summa 193 220.-
- AS Eviko Ehitus arve S-5004 summa 321 922.20 ja S-5005 summa 249 894.60

Samas juhime tähelepanu, et vormistamata olid põhivara renoveerimistööde arvelevõtmise aktid. Põhivara arvelevõtmine kassapõhiselt avaldab mõju ka põhivara kulumi arvestusele.

2.1.2.3.2 Ettemakstud tulevaste perioodide kulusid summas 28 393 krooni (nt kindlustus, ajakirjanduse tellimised jmt) ei ole bilansis ettemaksetena kajastatud. Samuti on ettemaksena kajastamata 28.12.2001.a. tehtud avansiline makse OÜ-le Ansis RKM summas 20 060 krooni. Raamatupidamisarvestuses on avamata ka vastavad kontod. Ettemaksete puhul vastava konto mittekasutamine loob olukorra, kus tegelik seis maksete ja saadud teenuste osas ei ole jälgitav, luues võimaluse topeltmakseteks.

[10] Raamatupidamise seadus § 4 lg 2

2.1.2.3.3 Statistikaamet on eksinud tekkepõhisuse printsiibi vastu ka käibemaksu arvestuse osas, mistõttu ei saa me olla kindlad, et deklareeritud summad on õiged. Müügiarvete tulu ja ka käibemaks arvestatakse arve esitamise kuul, kuigi tegemist on eelmise perioodi tuluga. Samuti tehakse kuludokumentide kanded pearaamatusse maksmise kuupäeval. Käibemaksu arvestus ei ole vastavuses käibemaksu seadusega ning võib põhjustada Statistikaametile maksutrahve[11].

2.1.2.3.4 Bilansikirje "Võlad tarnijatele" algsaldo on tegelikust väiksem 1 563 421 krooni võrra ning lõppsaldo on tegelikust väiksem 317 536 krooni võrra. Viga on tekkinud seoses tekkepõhise arvestuse eiramisega.

- suuremad 2000. aasta tekkinud kulud ja kohustused, mis on arvestatud 2001. aastal (hankijate kaupa):

AS Benno Ehitus	45 232.95
AS Komplekt	193 220
OÜ Samerel	52 735
Eesti Post Tallinna Peapostkontor	108 141
Eesti Telefon	109 347
AS Eviko Ehitus	571 816

- suuremad 2001. aastal tekkinud kulud ja kohustused, mis on arvestatud 2002. aastal (hankijate kaupa) (kokku leidsime 44 arvet vales perioodis):

Eesti Post Tallinna Peapostkontor	95 302
Eesti Telefon	56 221
Eesti Energia	67 610
BK Eesti AS	12 658
AS Orient Kontoritarbed	10 545

2.1.2.3.5 Krediitkaardi kulud kajastatakse tegelikust 1 kuu hiljem, mistõttu on aasta lõpus kajastamata jäetud 2001. detsembri kulud ning 2000. aasta detsembri kulud on arvestatud 2001. aasta kuludesse.

2.1.3 Bilansis on kajastamata tegelikult olemasolevad varud (trükised, disketid), samuti kõik sisseostetavad trükised ja blanketid, mida leviosakonna kaudu realiseeritakse.

2.1.4 Me ei saa usaldusväärseks pidada läbiviidud põhivara inventuuri. Meile ei esitatud lugemislehti, mis oleks viidanud põhivara täies ulatuses inventeerimisele. Lugemislehtedena käsitleti mitmesuguseid raamatupidamisprogrammivälist üldinformatsiooni sisaldavaid tabeleid. Inventarinumbrite puudumine põhivara objektidelt ja ühtse numeratsiooni puudumine raskendab oluliselt inventuuri läbiviimist ja ühtlasi olemasolevast varast ülevaate omandamist. Puudulikult läbiviidud inventuuride tõttu ei ole meil piisavat kindlust, et materiaalne ja immateriaalne põhivara (kokku jääkmaksumuses 12,7 mln krooni) on bilansis õigesti kajastatud. Vastavalt heale raamatupidamistavale on varude ja põhivara hindamise aluseks füüsiline inventuur.

2.1.5 Hoonetele tehtud remondi kajastamisel puudub Statistikaametis järjepidevus: samalaadsed hoonele tehtud remondikulutused on arvestatud kord investeeringutena ja teinekord kantud kuludeks. Järgitud on riigieelarves toodud määratlustest: investeeringuteks eraldatud vahendites arvel tehtud kulutused on kapitaliseeritud ning majanduskulude arvelt tehtud kulutused (mis sisuliselt on investeeringuteks eraldatud summade ülekulu) on arvestatud remondikuluna. Meie hinnangul on põhivara parendusena kajastamata kulude summa

[11] Käibemaksuseadus § 14 lg 2

vähemalt 597 527 krooni (näiteks Deena Ehituse AS poolt teostatud Statistikaameti fuajee remonditööde arved 63 ja 159, aluseks peatöövõtuleping nr.17)

2.1.6 Kohustused summas 219 320 krooni on aasta lõpu seisuga olulises osas inventeerimata. Saldod olid võrreldud vaid kolme hankijaga, kinnitatud kohustused moodustasid kohustuste kogusummast 10,6%.

2.1.7 Annetatud kapital seisuga 31.12.2001 moodustab 3 461 319 krooni. Juhime tähelepanu, et Rahandusministri määrusega[12] muudeti annetatud kapitali arvestuspõhimõtteid. Annetatud kapitalina arvestatakse ainult teistelt omanikelt (va riik) tasuta saadud põhivara. Põhivara, mis saadakse teistelt riigiasutustelt arvestatakse kapitali kirjel. Seetõttu oleks tulnud bilansikirjed inventeerida ja ümberhinnata nii, et annetatud kapitali kirjel kajastuks ainult teistelt omanikelt tasuta saadud põhivarad.

2.1.8 Kontrollimise käigus leidsime puudusi puhkusereservi arvestuses:

- Statistikaameti palgaarvestamisega tegeles 2 palgaarvestajat, kes arvestasid reservi erinevate alusandmete alusel (periood oli erinev): ühel palgaarvestajal oli arvestusperioodiks juuni – november, teisel juuli – detsember. Seetõttu on suurem osa puhkusereservist arvestatud vale perioodi järgi.

- Statistikaameti põhitöötajate puhkusereservi arvestusest jäi vale perioodi, s.t. juuni – november, tõttu välja tulemustasu (mis oli kuupalga suurus v. rohkemgi) .

- Puhkusereserv on saldeeritud - puhkusevõlast on maha arvestatud ettesaadud puhkusetasu summas 26 117 krooni. Samuti on seetõttu vale puhkusereservilt arvestatud sotsiaalmaks.

- Puhkusetasu reserv ei sisalda töötuskindlustusmaksu.

2.1.9 Rendilepingute kajastamine ei olnud korrektne ja seega ei saa olla kindel esitatud rendiarvete õigsuses:

- kontrollimisel ei leitud kõiki lepinguid, meile esitatud selgituste kohaselt olid osad lepingud Rahandusministeeriumis.

- haldusosakonna poolt meie jaoks koostatud koondtabelis näidatud andmed ei ühtinud raamatupidamises rendiarvete aluseks olevate andmetega. Nt TTK-l oli lepingujärgselt kuu renditasu 2 490 krooni, kuid detsembris esitati arve rendisummale 2 110 krooni. Samuti oli Aiseman OÜ-l lepingujärgne rent 382 krooni, kuid detsembris esitatud rendiarve järgi 261 krooni. Meile esitatud selgituste kohaselt oli Aiseman OÜ rendipinda vähendatud, kuid vastavat lepingulisa või muud seda kinnitavat dokumenti meile ei esitatud.

- rendiarved kajastatakse vales perioodis, s.t. arved võetakse raamatupidamises arvele arve väljastamise kuupäeva järgi, kuigi on tegemist eelmise perioodi tuluga. Sellega eksitakse käibemaksuseaduse [13] vastu

2.1.10 Tulemiaruandes on aruandeperioodil jäänud kajastamata 2001 aasta detsembrikuu tulud:

- muu tulu majandustegevusest 71 608 krooni, s.o. detsembrikuu kommunaalteenused
- detsembrikuu rent 13 514 krooni

2.1.11 Statistikaametis puudub aruandlus krediitkaartide kasutamise kohta. Kasutusel on 4 krediitkaarti. Aruandeaastal oli sooritatud tehinguid summas 42 772 krooni. Kontrollimise

[12] Rahandusministri 06.12.2001. a määrus nr 105
[13] Käibemaksuseadus (vastu võetud 25.august 1993) §15

käigus tuvastasime, et krediitkaartidega makstud kulude puhul ei olnud raamatupidamises alati algdokumente ning raamatupidamiskanded on tehtud kaardimakse terminali kviitungi alusel. Nimetatud kviitung tõendab kaardimakse toimumist, kuid ei ole käsitletav algdokumendina raamatupidamise seaduse mõistes[14]

2.1.12 Väheväärtusliku kuluinventari inventuuri puhul oli tegemist vaid formaalse inventuuri vormistamisega, tegelikku inventuuri igal aastal läbi ei viida. Inventuur piirdus arvuti väljatrüki kinnitamisega. Arvestades tekkepõhise raamatupidamise nõude eiramist ja formaalse inventuuri läbiviimist ei saa me kindlad olla, et bilansivälise varana näidatud summa 3 035 586 on õige.

2.2. Riigikontrolli arvamus

Meie arvates,

- **arvestades käesoleva kontrolliaruande punktides 2.1.1 kuni 2.1.12 kirjeldatud asjaolude võimalikku mõju, ei saa me anda hinnangut, kas Statistikaameti aastaaruanne seisuga 31.12.2001, mis näitab Statistikaameti 2001. aasta tulemiks 6 447 391.84 ja bilansimahuks 31.12.2001. a seisuga 16 788 866 krooni, on olulises osas kooskõlas Eesti Vabariigi rahandusministri 06.12.2001. a määrusega nr 105 "2001. a raamatupidamise aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine".**

- **riigieelarve täitmise aruanne, mis näitab Statistikaameti 2001. aasta kassakuludeks 101 785 548,86 krooni, on olulises osas kooskõlas riigieelarve seadusega[15] ja 2001. aasta riigieelarvega.**

2.3. Ettepanekud

2.3.1 Viia raamatupidamisarvestus vastavusse raamatupidamisseaduses ja rahandusministri määruses sätestatud nõuetega.

2.3.2 Võtta bilansis arvele tegelikult olemasolevad varud ning korraldada varude arvestus vastavalt raamatupidamise seaduses ja rahandusministri määrustes kehtestatud nõuetele.

2.3.3 Viia läbi põhivarade inventuur, säilitades lugemislehed. Inventuuri käigus korrastada põhivara inventari numereerimine.

2.3.4 Kajastada hoonetele tehtud kapitaalse iseloomuga remonditööd põhivara parendusena

2.3.5 Inventeerida kohustused järgmise aruandeperioodi lõpu seisuga täies mahus.

2.3.6 Korrigeerida annetatud kapitali kontot nii, et seal kajastuks ainult väljastpoolt riigisektorit tasuta saadud põhivarade jääkmaksumus.

2.3.7 Inventeerida puhkusereserv ning lähtuda reservi arvestamisel puhkuse tasu arvestamise korrast[16]. Lisada puhkusereservi arvestusele töötuskindlustusmaks.

2.3.8 Kehtestada krediitkaartide kasutamise ja aruandluse kord, mis sätestaks muuhulgas ka algdokumentide esitamise kohustuse.

[14] Raamatupidamise seadus § 8 lg 1
[15] Riigieelarve seadus 09.06.1999
[16] Vabariigi Valitsuse 23.08.01. a määrus nr 278

3. Muud tähelepanekud

3.1. Olulisemad tähelepanekud

Statistikaameti majandustehingute õiguspärasuse ning finantsjuhtimise ja sisekontrollisüsteemi kohta üldhinnangut andmata toome välja järgmised olulisemad tähelepanekud:

3.1.1. Statistikaametis ei ole tagatud piisav infovahetus haldusosakonna ja raamatupidamisosakonna vahel. Haldusosakonnal puudub tagasiside nõuete laekumise kohta, nõuete sissenõudmisega ei tegele otseselt keegi, st raamatupidaja saadab igakuiselt arved, millel ka vana võlg näha, ning sellega võlgade sissenõudmisega seotud tegevus ka piirdub. Nii on Statistikaameti majas rentnik TTK, kes tunnistas kirjalikult (kiri 05.12.1997, nr.4) eelmise rentniku OÜ Varrak võlga, kuid tasunud ei ole ei oma võlga, mis detsembri lõpu seisuga on 86 223.97 krooni ega ka eelmise rentniku võlasummat 114 820 krooni.

3.1.2. Ostudokumente üldjuhul ei registreerita, välja arvatud postiga saabuvad arved, mis registreeritakse sissetulevate kirjade kaustikus, kuigi juba 3 aastat on olemas dokumendihalduse programm Postipoiss. Seega esineb oht, et kõik arved ei jõua õigeaegselt raamatupidamisse.

3.1.3. Kassadokumendid ei ole alati korrektselt vormistatud. Kontrollimisel leidsime väljamakse orderi nt. nr.6 (29.01.2001), millel puudus saajapoolne kinnitus raha vastuvõtmise kohta. See võib tekitada olukorra, kus raha saamist on hiljem raske tõestada.

3.1.4. Riigivara oli renditud välja turuhinnast oluliselt madalamate hindadega, minnes sellega vastuollu riigivaraseadusega[17], mille kohasel riigivara valitsejad ja volitatud asutused, sooritades riigivaraga mis tahes tehinguid, peavad juhinduma põhimõttest vältida kahju ja suurendada kasu, mis riik võib neist tehingutest saada:

- Kersti Lembit FIE 0 EEK/m2 (Saaremaal), pinda 165,1 m2
- Aiseman OÜ 0 EEK/m2 pinda 59,2 m2 ; 1 EEK/m2 pinda 382 m2
- OÜ Terve Toitlustamine & KO 10 EEK/m2 pinda 249 m2
- AS Eccertus 10 EEK/m2 pinda 89,1 m2
- AS Grafinet 10 EEK/m2 pinda 209 m2

2002. aastal anti Statistikaameti hoone ning sellega seotud rendilepingud üle Riigi Kinnisvara AS-le.

3.1.5 Riigikassa andmete põhjal kontrollisime hankijatele tehtud väljamakseid riigihanke seaduses toodud piirmäärasid[18] ületavas osas. Leidsime, et riigihanget teostamata on aasta jooksul soetatud kaupu või ostetud teenuseid järgmistelt hankijatelt:

- mööbel
  - KI Mööbel Ja Disain OÜ 198 624
  - Thulema AS 124 812
  - Standard AS 123 465
  - Mööblimaja AS 105 020

[17] Riigivara seadus § 7 lg 3
[18] Riigihangete seadus § 2 lg 7

- kontoritarbed
  - Vunder AS 249 513
  - Orient Kontorikaubad AS 334 481
- AS Lilto 114 813
- ROI AS 294 885
- trükitööd
  - Multico OÜ 1 030 650
  - Kruuli Töökoja AS 294 676
  - Tallinna Raamatutrükikoda 150 314
  - Folger Art AS 104 063

Me ei too siinkohal toonud välja kõiki riigihangetega seotud probleeme, sest vastav audit viidi läbi ka Rahandusministeeriumi siseaudiitorite poolt (lõppakt aprill 2002.a.)

3.2. Ettepanekud

3.2.1 Nõuda sisse võlgnevused koos viivisarvetega.

3.2.2 Parandada ostudokumentide registreerimise protseduuri, kasutades dokumendihaldusprogrammi Postipoiss kõiki võimalusi.

3.2.3 Lähtuda riigihangete seaduse § 2 lg 7-s kaupadele, teenustele ja muudele soetustele kehtestatud piirmääradest ning vajadusel viia läbi riigihankekonkursid.

4. Auditeeritava seisukohad

Statistikaameti peadirektor Rein Veetõusmäe ja Statistikaameti pearaamatupidaja Mare Aleksa on käesolevas aruandes toodud seisukohti ja ettepanekuid kommenteerinud järgmiselt[19]:

- Nõustub Riigikontrolli seisukohtadega, et raamatupidamine vajab jätkuvalt korrastamist ja arendamist. Peab vajalikuks märkida, et suurem osa Riigikontrolli poolt tehtud märkustest (tähelepanekutest), on tingitud kehtivast vastolust Riigieelarve seaduse ja Raamatupidamise seaduse vahel.

- Tähelepanek 2.1.2.1. Ei nõustu Riigikontrolli seisukohaga, et tingituna faktist, et Statistikaamet ei esitatud pearaamatut, käibeandmikku ega eraldi väljatrükke, mis oleksid vastanud täies ulatuse aruannetes esitatud informatsioonile, pole võimalik anda hinnangut bilansis ja tulemiaruandes esitatud andmete õigsusele. Arvab, et andmikke polnud võimalik esitada, kuna nende esitamise protsess on väga töömahukas ja poleks mahtunud Riigikontrolli ajakavasse.

- Arvamus 2.2. Ei nõustu seisukohaga, et pole võimalik anda hinnangut bilansis ja tulemiaruandes esitatud andmete õigsusele. On arvamusel, et ei eita esinevaid puudusi, aga on veendunud, et Statistikaameti aastaaruanne on koostatud olulises osas kooskõlas Rahandusministri 06.12.01 määrusega nr 105.

- Ettepanek 2.3.1. Ei nõustu. On arvamusel, et Statistikaametis on juba väljatöötatud tegevuskava riskide hajutamise kohta, mis hõlmab praktiliselt kõiki auditi käigus ilmnenud probleeme.

- Ettepanek 2.3.2. Ei nõustu. Leiab, et olemasolevate varude, sisseostetud trükiste ja aruandevormide blankettide kajastamine bilansis on komplitseeritud. On arvamusel, et olemasolevate varude kohta peetakse bilansivälist arvestust Statistika levi teenistuse andmebaasis.

- Ettepanek 2.3.3. Nõustub. Põhivara inventuur lubatakse läbi viia 2002 aastal.

- Ettepanek 2.3.4. Ei nõustu. Statistikaameti hooned on antud üle Riigi Kinnisvara AS-le ja seega ei saa enam hoonetele tehtud kapitaalremonte kajastada põhivara parendusena.

- Ettepanek 2.3.5. Nõustub. On arvamusel, et inventeerib kohustused järgmise aruandeperioodi lõpu seisuga täies mahus.

- Ettepanek 2.3.6. Ei nõustu. Leiab, et teistelt riigiasutustelt tasuta saadud raamatute väärtus on väike ja see ei mõjuta oluliselt bilanssi. Leiab, et Riigikontrolli ettepaneku elluviimine nõuab rohkem kulu kui sellest tulu tõuseb.

- Ettepanek 2.3.7. Nõustub.

- Ettepanek 2.3.8. On arvamusel, et krediitkaartide aruandluse kord on sisse viidud ning nõutakse makstud kulude puhul algdokumente.

- Ettepanek 3.2.1. On arvamusel, et võlgnevuste sissenõudmisega hakatakse lähiajal, peale peadirektori käskkirja vormistamist, tegelema.

[19] Auditeeritava vastuse täistekst on esitatud käesoleva kontrolliaruande lisas, vt lk 16-19

- Ettepanek 3.2.2. On arvamusel, et parandavad ostudokumentide registreerimise protseduuri, viies ostudokumendid sisse dokumendihaldusprogrammi Postipoiss.

- Ettepanek 3.2.3. On arvamusel, et 2002. aastal enam riigihangete teostamisega seonduvaid probleeme ei esine. On arvamusel, et 2001. aastal riigihangete teostamisel ilmnenud probleemid olid tingitud sellest, et riigihangete seadus muutus 2001. aasta II kvartalis, aga Statistikaamet oli selleks ajaks trükikodadega juba eelkokkulepped sõlminud.

Rahandusminister Harri Õunapuu ja Rahandusministeeriumi kantsler Aare Järvan on käesolevas aruandes toodud seisukohti ja ettepanekuid kommenteerinud järgmiselt[20]:

- Rahandusministeerium on teadlik puudustest Statistikaameti raamatupidamisarvestuses. Ministeeriumi siseauditi osakond avastas jaanuar-aprill 2002 Statistikaametis läbiviidud auditi raames mitmeid puudusi ka raamatupidamisarvestuses ning määras Statistikaameti peadirektor Rein Veetõusmele distsiplinaarkaristusena noomituse seoses teenistuskohustuste mittenõuetekohase täitmisega.

- Rahandusministeerium võtab Riigikontrolli poolt esitatud ettepanekud arvesse ja teeb Statistikaametile ettekirjutuse raamatupidamisarvestuse korraldamiseks vastavalt raamatupidamise seaduses ja rahandusministri määruses sätestatud nõuetele.

[20] Rahandusministeeriumi vastuse täistekst on esitatud käesoleva kontrolliaruande lisas, vt lk 20

5. Riigikontrolli vastus auditeeritava seisukohtadele.

- Tähelepanek 2.1.2.1. Riigikontroll on jätkuvalt arvamusel, et ei saa hinnangut anda bilansi ja tulemiaruandes esitatud andmete õigsusele, sest meile ei esitatud ei pearaamatut, käibeandmikku ega ka eraldi väljatrükke, mis oleksid vastanud täies ulatuses aruannetes esitatud informatsioonile. Seosed algdokumentide ja raamatupidamisarvestuse vahel ei olnud alati jälgitavad. See on vastuolus raamatupidamise seadusega § 4 lg 1 p , mille kohaselt tuleb raamatupidamisarvestus korraldada nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine, lähtudes heast raamatupidamistavast.

- Arvamus 2.2. Riigikontroll on jätkuvalt arvamusel, et arvestades käesoleva kontrolliaruande punktides 2.1.1 kuni 2.1.12 kirjeldatud asjaolude puhul on tegemist oluliste puudustega, mistõttu ei saa me anda hinnangut, kas Statistikaameti aastaaruanne seisuga 31.12.2001, mis näitab Statistikaameti 2001. aasta tulemiks 6 447 391.84 ja bilansimahuks 31.12.2001. a seisuga 16 788 866 krooni, on olulises osas kooskõlas Eesti Vabariigi rahandusministri 06.12.2001. a määrusega nr 105 “2001. a raamatupidamise aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine”.

- Ettepanek 2.3.2. Riigikontroll on jätkuvalt arvamusel, et Statistikaametil tuleks bilansis arvele võtta tegelikult olemasolevad varud ning korraldada varude arvestus vastavalt raamatupidamise seaduses ja rahandusministri määrustes kehtestatud nõuetele.

- Ettepanek 2.3.6. Riigikontroll jääb oma seisukoha juurde, et annetatud kapitali saldod tuleb viia vastavusse Rahandusministri 06.12.01 määrus 105 §31 nõuetega ning Statistikaametil tuleks korrigeerida annetatud kapitali kontot nii, et seal kajastuks ainult väljastpoolt riigisektorit tasuta saadud põhivarade jääkmaksumus.

- Ettepanek 3.2.3. Riigikontroll on jätkuvalt arvamusel, et Statistikaametil tuleb kaupade, teenuste ja muude soetuste puhul lähtuda riigihangete seaduse nõuetest.

Kaie Karniol
Peakontrolör
Finantsauditi osakond

STATISTIKAAMET

Pr Kaie Karniol
Riigikontrolli
Finantsauditi osakonna
Peakontrolör

Teie 02.08.2002 nr 2-7.1-FA/02/1298
Meie 09.08.2002 nr 1-1-51/ 3520

Lugupeetud pr Karniol

Käesolevaga esitame Teile Statistikaameti seisukohad Riigikontrolli kontrollaruande eelnõu kohta ja Riigikontrolli ettepanekute rakendamiseks kavandatud abinõud.

Ühtlasi täname Teid ja Teie kolleege meeldiva koostöö eest.

Lugupidamisega

Rein Veetõusme
Peadirektor

Lisa: Statistikaameti seisukohad kontrollaruande eelnõu kohta 3 lehel

Mare Aleksa 6259 205

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 09.08.02 Reg nr 2-7.1-FA/02/1298-2

Endla 15
15174 TALLINN

Tel 6259 202, 6259 208
Faks 6259 370, 6621 531

e-post: stat@stat.ee

STATISTIKAAMETI SEISUKOHAD RIIGIKONTROLLI KONTROLLARUANDE EELNÕU KOHTA JA RIIGIKONTROLLI ETTEPANEKUTE RAKENDAMISEKS KAVANDATUD ABINÕUD

Statistikaamet nõustub Riigikontrolli seisukohtadega, et raamatupidamine vajab jätkuvat korrastamist ja arendamist. See protsess on pooleli ja seepärast on terve rida probleeme veel lahendamata.

Lahendamata probleemidest on olulisem **vastuolu lahendamine Riigieelarve seaduse ja Raamatupidamise seaduse vahel.** Lihtsustatult öeldes seisneb see vastuolu järgmises: riigieelarve koostatakse ja tema täitmise kohta antakse aru kassapõhiselt, riigieelarve täitmise arvestust peab Raamatupidamise seaduse alusel pidama tekkepõhiselt. Eelnevast tuleneb praktiline vajadus pidada raamatupidamist kahel viisil: tekkepõhiselt Raamatupidamise seaduse täitmiseks ja kassapõhiselt riigieelarve täitmise kohta aruandmisel. Nende kahe vastuolulise eesmärgi täitmiseks tuleb tihti teha kompromisse silmas pidades olulisuse (materiality) printsiipi. Sisuliselt tähendab see valikut: kas täita riigieelarve seadust või Raamatupidamise seadust. Vastuolusid kahe seaduse vahel püüab tasandada 18.mai 2000.a määrus nr.44 "Rahandusministri 17.märtsi 1995.a määruse nr 46 "Eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirjadest" muutmine" ja sellega kohati vastuolus olev rahandusministri 6.12.2001.a määrus nr 105 "2001.a raamatupidamise aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine" Nende määruste alusel tuleb riigieelarve täitmise arvestust pidada kassapõhiselt , bilanss ja tulemi arvestus peab olema tekkepõhine.

Vastuolusid kahe seaduse (Riigieelarve seadus ja Raamatupidamise seadus) vahel on mõistnud ka Rahandusministeerium, kes on alustanud vajalikke toiminguid riigieelarve koostamise ja täitmise arvestuse korra muutmiseks. Siinkohal peame vajalikuks märkida, et suurem osa Riigikontrolli poolt tehtud märkustest on tingitud just sellest vastuolust.

Riigi raamatupidamises valitsevate ebakõlade vähendamiseks on alustatud riigi raamatupidamise ümberkorraldamisega. Rahandusministeeriumis tegeldakse praegu valitsemisala raamatupidamise sise-eeskirjade ühtlustamisega (tähtaeg augusti lõpp 2002). Samuti on Rahandusministeeriumi valitsemisalas käsil uue SAP-il põhineva raamatupidamissüsteemi evitamine selle aasta lõpus, mis peaks aitama oluliselt raamatupidamist korrastada.

Statistikaamet **ei jaga Riigikontrolli seisukohta, et pole võimalik anda hinnangut bilansi ja tulemiaruandes esitatud andmete õigsusele, sest pole esitatud pearaamatut, käibeandmikku ega ka eraldi väljatrükke, mis oleksid vastanud täies ulatuses aruannetes esitatud informatsioonile.** Neid on võimalik esitada, kuid see on väga töömahukas ja ei oleks mahtunud Riigikontrolli ajakavasse. Raamatupidamisarvestust peetakse kahes eraldiseisvas andmebaasis seoses 2001.a läbiviidud põllumajandusloendusega. Statistikaametis kasutusel olev tarkvara SAF ei võimaldanud seda teha suure andmemahu tõttu ühes andmebaasis. Bilanss ja muud aruanded pannakse kokku EXCEL-is kuna raamatupidamisprogrammi SAF palga osa ei ole lõplikult juurutatud. Probleemid tekivad sellest, et SAF-is on väga raske pidada palga arvestust erinevate allikate lõikes. Palga koondkandeid peetakse allikate lõikes eraldi EXCEL- tabelis. Probleemi lahendamiseks on kaks võimalust:

1) Kui palga arvestust pidada eraldi baasis ja palga koondkanded viia nn. jõukirjenditega SAF-i põhibaasi, siis oleks võimalik SAF-i põhibaasist välja trükkida täies ulatuses pearaamat ja käiberaamat. Seda ei ole mõtet enam teha olemasolevas SAF raamatupidamissüsteemis, kuna Rahandusministeeriumi valitsemisalas on käsil uue SAP-il põhineva raamatupidamissüsteemi evitamine selle aasta lõpul.

2) Viia sisse erinevad SAF-i artiklid kõikide allikate osas mis puudutavad tulumaksu, sotsiaalmaksu jne. Sellega me praegu tegeleme kuid see on väga töömahukas.

Statistikaamet **ei jaga Riigikontrolli seisukohta, et pole võimalik anda hinnangut bilansi ja tulemiaruandes esitatud andmete õigsusele**. Riigikontroll on seejuures viidanud kontrollaruande punktidele 2.1.1 kuni 2.1.12. Meie poolt antud seletusi ja tehtud märkusi e-mailis 31.07.2002 "Statistikaameti kommentaarid ja täpsustused riigikontrolli kontrollaruande eelnõu kohta" ei arvestatud praktiliselt üldse. Punktidele 2.1.2.3.1, 2.1.2.3.4 ja 2.1.5 ei olnud võimalik vastata kuna Riigikontrolli Kontrollaruande eelnõus puudusid asjakohased viited ja selgitused. Hea tava nõuab esitatud arvude ühemõttelist lahtikirjutamist. Juhime tähelepanu, et Riigikontrolli "Kontrollaruande eelnõus" 02.08.2002 esineb ebatäpsusi näit. punktis 2.1.2.3.4 toodud Eesti Energia arve nr.8400505 6.01.2002 summas 67 610,32 kr puhul pole tegemist tekkepõhise arvestuse eiramisega. Statistikaameti aastaaruandes seisuga 31.12.2001 (vt.lisas 7 "Kohustute aruanne") on "Eesti Energia" kohustus kahe summaga 48 892.64 kr ja 18 717.68.kr. Kohustusi tuleb pidada allikate lõikes vastavalt Rahandusministri 31.detsembri 1998.a määrusele nr 121 "Riigi ja omavalitsuse eelarvest finantseeritavate institutsioonide kontojuhiste kinnitamine".

Me ei eita puudusi, kuid oleme veendunud, et Statistikaameti aastaaruanne seisuga 31.12.2001, mis näitab Statistikaameti 2001. aasta tulemiks 6 447 391.84 ja bilansimahuks 31.12.2001. a seisuga 16 788 866 krooni, on olulises osas kooskõlas Rahandusministri 06.12.2001. a määrusega nr 105 "2001.a raamatupidamise aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine"

Arvamus Riigikontrolli poolt tehtud ettepanekute kohta ja nende rakendamiseks kavandatud abinõud:

2.3.1 Statistikaametis on välja töötatud tegevuskava riskide hajutamise kohta mis hõlmab praktiliselt kõiki auditi käigus ilmnenud probleeme. Oleme juba sisse viinud alljärgnevad muutused raamatupidamisarvestuses:

1) raamatupidamislausendid on vormistatud kõikidel algdokumentidel
2) jälgime raamatupidamisarvestuse tekkepõhise kajastamise printsiipi
3) on sisse viidud aruandlus krediitkaartide kasutamise kohta, samuti nõutakse krediitkaardiga makstud kulude puhul algdokumente

2.3.2 Olemasolevate varude (trükised, disketid), samuti sisseostetavad trükiste ja aruande vormide blankettide kajastamine bilansis on natuke komplitseeritud. Aruande vormide blankette kasutatakse statistiliste andmete kogumiseks, osa trükiseid jagatakse tasuta. Olemasolevate varade kohta peetakse bilansivälist arvestust Statistika levi teenistuse andmebaasis. Küsimus Riigikontrollile: "Kas peame varuna bilansis kajastama ka aruande vormide blanketid ja tasuta jagatavad trükised?" Vastavalt raamatupidamise seadusele on vara raamatupidamiskohuslase valduses olev ressurss. (Varad on ressursid, millest tulevikus tekib tulu asutusele. Tulu peab olema usaldusväärselt mõõdetav.)

2.3.3 Viime läbi põhivarade inventuuri 2002. aastal vastavalt headele tavadele. Korrastame põhivara numereerimist ja arvestust.

2.3.4 Statistikaameti hooned on antud üle Riigi Kinnisvara AS-le.

2.3.5 Inventeerime kohustused järgmise aruandeperioodi lõpu seisuga täies mahus.

2.3.6 2001.aastal saime tasuta varana ainult raamatuid. Neid saame välismaa organisatsioonidelt, teistelt riigiasutustelt, eraisikutelt jne. Raamatupidamisarvestuses oleme kõik tasuta saadud raamatud arvele võtnud annetatud kapitali konto kaudu. kuna seda nõuab Rahandusministri 18.mai 2000.a määrus nr 44. (Rahandusministri 6.12 2001.a määrus nr 105 nõuab omaniku siseselt bilansist bilanssi üleantava vara kajastamist kapitali konto kaudu). Määruste vahel on vastuolu. Meie puhul on teistelt riigiasutustelt tasuta saadud raamatute väärtus väike ja ei mõjuta oluliselt bilanssi.
Raamatute arvestust peetakse Statistika levi teenistuses. Teie poolt nõutu korraldamine nõuab rohkem kulusid kui sellest tulu tõuseb. Praegu Statistika levi teenistuses kasutusel olev programm ei võimalda eraldi välja tuua teistelt riigiasutustelt annetusena saadud raamatuid. Me arutame antud küsimust täiendavalt ja võimalik et teeme muudatusi arvepidamise korras.

2.3.7 Puhkusereservi arvestamisel lähtume teie märkustest.

2.3.8 Krediitkaartide aruandluse kord on sisse viidud, samuti nõuame krediitkaardiga makstud kulude puhul algdokumente.

3.2.1 Võlgnevuste sissenõudmisega hakkab tegelema Statistikaameti õigusnõunik koos finants-haldusosakonna juhatajaga. Selle kohta vormistatakse lähiajal peadirektori käskkiri.

3.2.2 Parandame ostudokumentide registreerimise protseduuri. Ostudokumentide registreerimine viiakse sisse dokumendihaldusprogrammiga Postipoiss.

3.2.3 Vajadus riigihangete teostamiseks on kontrollaruande eelnõust tulenevalt vajalik eelkõige trükitööde teostamiseks, mööbli ja kontoritarvete ostmiseks. Tulenevalt sellest on käesoleval aastal korraldatud 4 riigihanke konkurssi trükitööde ostmiseks (riigihanked nr 004182, 004141, 004113 ja 004207), mis katab praktiliselt kogu Statistikaameti trükitööde ostmise vajaduse.
Trükitööde tellimisel 2002.a esinenud puudused olid tingitud eelkõige sellest, et uus Riigihanke seadus, mis nõudis riigihangete korraldamist ka trükiste tellimisel, hakkas kehtima 2001.a II kvartalist, kuid Statistikaametil olid selleks ajaks juba sõlmitud eelkokkulepped trükikodadega trükiste tellimiseks vastavalt 2000.a detsembris kinnitatud trükiste ilmumise kataloogile.
Läbi on viidud riigihanke konkurss kontorimööbli soetamiseks (riigihange nr. 004435). Ettevalmistamisel on pakkumiskutse dokumendid kontoritarvete riigihanke korraldamiseks.

Rein Veetõusme
Peadirektor

Mare Aleksa
Pearaamatupidaja

RAHANDUSMINISTEERIUM

Pr Kaie Karniol
Peakontrolör
Finantsauditi osakond
Riigikontroll

Teie 02.08.2002 nr 2-7.1-FA/02/1297

Meie 16. 08.2002 nr III-2.12/9617

Kontrolliaruande eelnõu

Rahandusministeerium on tutvunud Teie poolt esitatud kontrolliaruande eelnõuga "Riigikontrolli arvamus Statistikaameti 2001.aasta raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise kohta".

Rahandusministeerium on teadlik puudustest Statistikaameti raamatupidamise arvestuses. Ministeeriumi siseauditi osakond viis jaanuar-aprill 2002.a. Statistikaametis läbi auditi, mis hõlmas muughulgas hinnangu andmist rendilepingutele ja riigihangete korraldamisele. Auditi käigus ilmnesid lisaks ka puudused raamatupidamise arvestuses, mille täpsem käsitlemine ei mahtunud antud auditi ulatusse. Auditi tulemusena määrati Statistikaameti peadirektorile Rein Veetõusmele distsiplinaarkaristusena noomitus seoses teenistuskohustuste mittenõuetekohase täitmisega.

Rahandusministeerium võtab Teie poolt esitatud ettepanekud arvesse ning teeb Statistikaametile ettekirjutuse raamatupidamise arvestuse korrastamiseks vastavalt raamatupidamise seaduses ja rahandusministri määruses sätestatud nõuetele.

Lugupidamisega

Harri Õunapuu
Minister

Aare Järvan
Kantsler

Triinu Klement
Tel 6 113 210

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 19.08.02 Reg.nr 2-7.1-FA/02/1297-2

Suur-Ameerika 1
15006 Tallinn

Reg. kood 70000272

Telefon: (0) 611 3558
Faks: (0) 696 6810
http://www.fin.ee

E-post: info@fin.ee
kantselei@fin.ee